

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 13 (1742)

П'ятниця, 29 березня 2013 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

КРИМ — НАШ ДІМ!

ЦІНУЙМО ПАМ'ЯТЬ І СПРАВЕДЛИВІСТЬ!

Що ми знаємо про день 24 червня, і що знає про нього календар? Це річниця з'їзду в Росії природолюбів, а також заснування в Російській імперії Одеської протичумної станції і таке інше.

А болгарка Миланія Дучева, зблідши, говорить про те, про що ми хоч і чули краєм вуха, але в пам'яті це не відклалося.

О 4-й годині ранку в двері оселі, де семирічна Миланія жила разом з мамою та ще трьома братами і сестричками, хтось затараставил. Не встигли отямитися, як вже сиділи на бричках, а харчі, які приготувала в дорогу мати за відвідені на збори 15 хвилин, конвоїри викинули. Так і опинилися у вантажному потязі для перевезення худоби, і єдиний скарб — це золоті каблучки на руках у матері та дворічне маляtko, майже роздягнене, що постійно просило молока.

І врятували їхню родину тільки мамині каблучки, які чи то не помітили, чи то не насмілилися конфіскувати конвоїри.

А шлях був не близький — аж у Комі-Перм'яцький округ, у край «вічної» зими. Не хотілося думати, що вдома лишилося дві недосі корівки (отже, і звичка до молока), пасіка, інша живість, та я будинок — на всю округу, а вони всюю родиною, голодні, холодні, сидять у санях, «запряжених» трактором, а невдовзі їхньою оселею стане барак, де вони житимуть — «не тужитимуть» разом із військовополоненими німцями. Ну, німці, то зрозуміло, вони принесли в країну розруху і смерть, а чим і перед ким завинили маленьку Миланія та її рідні, чому вони мусять зі своїми сусідами мати спільну долю? І батько Миланії Кирило теж не завинив перед Батьківщиною — пішов у партизани, а коли його скопили і везли у німецький полон, — вистрибнув на повному ходу із потяга, і це вартувало йому у майбутньому 10 років неймовірних страждань через травми, які скінчилися передчасною смертю.

Та все це далося взнаки не одразу, він ще встиг знайти своїх рідних у засланні і зробити все, аби трохи полегшити їхнє життя, бо був на усі руки майстром. А то, можливо, вони б і до кінця розділили долю полонених німців, багато з яких з'їдали на ніч по жмені солі, а на ранок помирали...

Але з появою годувальника сім'я вже перебралася жити в село Ганево, де Кирило працював механіком. Там були і своя хата, і піч, в якій пекли хліб і щодня управляла страва із гороху, на вирощуванні якого спеціалізувалися на цих землях. Потім разом з батьком переїхали в Большую Соснову. Батько старався, як міг, аби сім'я не будувала. Брався за найбажчу роботу. А іншої йому не пропонували, бо для перм'яків-росіян він був «зрадником», тож і «каралі» вони його за цю незрозумілу зраду, як могли.

Не краще ставилися вони і до усієї родини Дучевих. А старшу сестру Миланії Олену навіть не прийняли у комсомол — як «ворога народу». Хоча «ворога» ж того вивезли із Криму всього в 11 років, і решта життя — на очах у прискіпливих «aborigenів».

Та з часом атмосфера таки потеплішала. З 1956 року спецпереселенцям уже було дозволено пересуватися, і Миланія замість 10-го класу поїхала до дядька працювати на лісосплав, де вона, маленька і худенька, ризикуючи життям і здоров'ям, заробила свій «стартовий капітал» і перебралася в місто Боровськ, де знайшлися і посильна робота, і можливість закінчити вчірні школу, аби побудувати своє майбутнє таким, як підказувало серце. Дівчина закінчила у Пермі хорово-диригентське відділення музичного училища, потім вступила до музично-педагогічного інституту і відтоді багато років пропроправила викладачем музики та співів у музичних закладах.

В Орджонікідзе зустріла свою долю. Разом із чоловіком-будівельником у 1966 році переїхали до Білої Церкви будувати шинний завод. Тут і спіткала Миланію друга катастрофа в її житті під назвою Чорнобиль. Того дня вони прибрали мамину могилку, саджали квіти, а потім дивувалися, чому квіти не приймаються, чому в'януть? Аж незабаром довідались, що сталося лихो, і за кілька років усі Біла Церква перетворилася на одне сущільне кладовище. Й хоча діагноз «променева хвороба» ставити не дозволялося, та помирати від неї було можна. А до цього причепились й інші напасті. Син Миланії Кирилівни, студент консерваторії, заслав на астму — треба було втікати від опромінення.

(Продовження на 3-й стор.)

МИ ЄСТЬ
НАРОД!
ГІДНО
ВІШАНУЄМО
200-ЛІТТЯ
ВЕЛИКОГО
КОБЗАРЯ!

стор. 4

КОНКУРС
ДЛЯ ЧИТАЧІВ
«СВІТЛИЦЮ»
ЧИТАЙТЕ —
НОУТБУК
ВИГРАВАЙТЕ!

стор. 6

ПОЕЗІЯ
ГОРЛИЦІ
З ГАЛИЦЬКОГО
ПОЕТИЧНОГО
САДУ

стор. 8

ВІД ДІАЛОГУ ІСТОРИКІВ — ДО МІЖЕТНІЧНОЇ ЗГОДИ

Історія у Севастополі і в Криму досі суперечлива і є фактором, який замість того, щоб об'єднувати, розділяє суспільство півострова упередженими інтерпретаціями драматичної історії Криму. Такий історичний підхід та взаємовиключні історичні течії в історичній науці не тільки не сприяють політико-економічному розвитку, а є вагомим руйнівним фактором, який широко використовується різноманітними політичними течіями не стільки для об'єднання різних політичних і поліконфесійних груп населення автономії, скільки для виникнення насильницьких конфліктів у Криму. Це призводить до стану, коли етнічна різноманітність півострова не є його ресурсом розвитку, а умови для економічного і культурного розвитку не є однаковими для всіх етнічних груп мешканців, що населяють півострів.

У зв'язку з таким станом справ у рамках проекту «Кримський політичний діалог» ряд відомих істориків АР Крим, маючи за мету створити дієвий системний механізм запобігання конфліктам на історичному ґрунті, виступили з ініціативою створити проект «Діалог істориків».

Відкриття проекту «Діалог істориків» відбулося 23-24 березня 2013 року на міжнародній конференції «Спірна історія та гармонізація міжетнічних відносин: шляхи до діалогу», проведений у санаторії «Чорноморець» с. Піщане Бахчисарайсь-

міжетнічної згоди

историчних наук Московського державного університету ім. М. Ломоносова Микита Соколов, доцент Східноукраїнської філії Міжнародного Соломонового університету Володимир Маслійчук, професор Єреванського державного універ-

итету посол Давид Оганесян, екс-народний депутат України Рефат Чубаров та інші знані в Україні і за кордоном історики. З професором Тбіліського державного університету Георгом Анчабадзе учасники конференції спілкувалися по ме-

режі «Скайп», а доктор історичних наук Києво-Могилянської академії Наталя Яковенко виголосила свою доповідь по телефону — їм завадили прибути погодні умови.

(Закінчення
на 3-й стор.)

ГІДНО ВШАНУЄМО 200-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ!

Кримська філія Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, Сімферопольська міська організація товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка та ГО «Український дім» ініціюють створення громадського організаційного комітету з відзначення у Криму 200-ліття від дня народження геніального сина України, поета й художника української державності Тараса Шевченка.

Ми всебічно підтримуємо задекларовану новопризначеним міністрам культури України Леонідом Новохатьком державницьку позицію про те, що «організація підготовки до відзначення цієї важливої дати — одне з найважливіших та першочергових завдань як для державних органів влади, так і для громадських організацій». Як справедливо вказує очільник Міністерства культури, «це дійсно свято загальнодержавного і міжнародного рівня, й підготовка до відзначення у 2014 році 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка має стати об'єднучим чинником для мешканців сходу і заходу, української діаспори, людей різних політических поглядів».

Хотілося б сподіватися, що і кримські високопосадовці, відкінувши перманентну зацикленість на вигаданих ними ж ідеях якоїс виняткової історичної та гуманітарної особливості регіону і споконвічної «руськості» Криму, врешті-решт усвідомлять необхідність конструктивної роботи на благо держави, в якій вони живуть.

Наскільки нам відомо, помітних рухів з боку кримських чиновників щодо відзначення величного ювілею Тараса Шевченка ще не було помічено. Відсутнія також реакція кримських урядовців і на розширену нараду працівників культури, яку ще на початку лютого цього року провів міністр культури України у Каневі. Для забудькувати чиновників нагадаємо, що існує її указ Президента України про відзначення 200-річчя від дня народження геніального сина України, всесвітнього виміру поета та художника.

Зважаючи на чиновницьку бездіяльність, ми закликаємо всіх небайдужих мешканців Криму, перш за все, українську громаду, національно-культурні товариства і творчі спільноти створити громадський комітет з відзначення 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка. На нашу думку, саме громадський оргкомітет має опрацювати і запропонувати владним структурам заходи щодо гідного вшанування у Криму Тараса Шевченка.

Ми, як ініціативна група, пропонуємо на суд громадськості планування та здійснення таких заходів:

1. Для організації відзначення на державному рівні 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря створити урядовий ювілейний комітет, залучивши до нього представників української громади, національно-культурних товариств та творчих спілок Криму.

2. 2014 рік в Україні оголошено роком Тараса Шевченка. Домагатися виконання місцевою кримською владою ювілейних заходів на високому державницькому рівні.

3. Напередодні великого ювілею провести урочисті засідання та святкові концерти у містах Сімферополі, Севастополі, Керчі, Феодосії та в усіх районних центрах автономії.

4. Провести науково-літературні конференції в усіх вищих, середніх навчальних закладах та в загальноосвітніх закладах. Видати матеріали цих конференцій.

5. В усіх кримських театрах упродовж року підготувати та запровадити вистави на Шевченківську тематику. (Український академічний музичний театр, Російський драматичний театр ім. М. Горького, Кримськотатарський академічний театр (м. Сімферополь), Російський театр ім. А. Луначарського (м. Севастополь)).

6. Мистецьким колективам державного вокально-хореографічного ансамблю «Таврія», музичного

училища ім. П. Чайковського, Кримської філармонії, Кримського інституту культури підготувати святкові Шевченківські концерти упродовж року і виступити з ними у містах і селах Криму.

7. Запросити в ювілейні дні на гастролі трупу Національного театру ім. Марії Заньковецької зі Львова з виставою «Гайдамаки» за мотивами поеми Тараса Шевченка.

8. Запросити на гастролі до Криму хор ім. Григорія Верховського.

9. Підготувати і віддрукувати на сторінках провідних кримських газет серію статей про життя, діяльність та творчість Тараса Шевченка.

10. Відновити на ДТРК «Крим» українську редакцію та запровадити цикл теле- та радіопередач, присвячених Тарасу Шевченку.

11. Провести виставки художніх творів Т. Шевченка у виставковому залі Будинку художників та Сімферопольському художньому музеї.

12. Видати художній альбом творів самобутнього кримського художника Пилипа Шпильового, підготовлений митцем за мотивами багатолітніх експедицій по Шевченківських місцях.

13. Впорядкувати міський парк ім. Т. Шевченка у Сімферополі.

14. Надати ім'я Тараса Шевченка одній із центральних вулиць у Сімферополі. Ялті, Алушті, Бахчисарай, Карасубазарі.

15. Реконструювати та впорядкувати міський будинок культури ім. Тараса Шевченка у Сімферополі.

16. Провести капітальний ремонт бібліотеки ім. Тараса Шевченка у Сімферополі.

17. Відновити ім'я Тараса Шевченка на фасаді кінотеатру на вул. Горького у Сімферополі.

18. Присвоїти ім'я Тараса Шевченка середній навчальній закладам у Сімферополі (НВК «Українська школа-гімназія» або школа № 33) та у районних центрах.

19. Клопотати перед урядом України про запровадження в гуманітарних ВНЗ національної студентської стипендії ім. Тараса Шевченка.

20. Спорудити пам'ятник Тарасу Шевченку у Сімферополі.

21. Кримському етнографічному музею та музею української вишивки ім. Віри Ройк упродовж року провести виставки-конкурси «Український рушник».

22. Пріоритетним напрямком діяльності Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в Сімферополі на 2013-2014 рр. має стати Тарасівка.

23. Запровадити у Криму проведення за рахунок бюджету автономії щорічного міжнародного мистецько-художнього свята «Велике Шевченківське слово», передбачивши для цього такі ж кошти, як і на «Велике русське слово».

Шановні кримчани та читачі «Кримської світлиці»! Перелічені заходи — це лише частка того, що ми всі мємо зробити в Криму для вшанування пам'яті Тараса Шевченка у рік його величного ювілею. Зaproшуємо всіх небайдужих до України та її культури до опрацювання ювілейних заходів, долучати свої пропозиції та запропонувати гідні кандидатури до громадського ювілейного оргкомітету.

Петро ВОЛЬВАЧ,
голова Кримської філії НТШ,
академік УYEАН, дійсний член
НТШ, лауреат премії ім. Дмитра
Ніжченка та Л. П. Симиренка

Роман ЯРЕМІЙЧУК,
доктор технічних наук, професор,
лауреат Державної премії
України в галузі науки і техніки,
віце-президент Української
нафтогазової академії

Павло ВЛАСЕНКО,
голова Сімферопольської міської
організації Всеукраїнського
товариства «Просвіта»
ім. Тараса Шевченка

Андрій ЩЕКУН,
голова ГО «Український дім»

* * *

Пропозиції просимо надсилати на адресу редакції «KC» (поштову або електронну).

Конт. тел.: 050-573-76-46

«ЦЕ ВАРТО ПРОЧИТАТИ!»

На Шевченківські свята у Севастопольському міському гуманітарному університеті традиційно читали улюбліні твори Кобзаря як студенти, так і викладачі кафедри української філології. Відбулася інтелектуально-творча акція «Це варто прочитати», метою якої було заохотити, підтримати бажання прочитати як ліричні, так і прозові та драматичні

лу енергію любові і святості, є актуальним і безальтернативним на сьогодні.

Десятки листівок, укладені студентами до свята, найближчим часом складуть книгу студентського світодумуття, світорозуміння і світосприймання великого Слова Шевченка.

Тамара ЛОЗА

* * *

Олена Кияшко, студентка 5 курсу: «Учасники обирали поезію, яку, на їхню думку, варто порадити для ознайомлення чи уважного прочитання творів Шевченка. Ми створювали листівки (своєрідна реклама твору), на яких подавали такі уривки з поезій, що пробуджують бажання прочитати твір повністю. До поезій, які викликають особливий інтерес, подавали невеличкий коментар, що розкривав причину вибору поезії для пропагування.

ШЕВЧЕНКО — ЯК ПРИКЛАД

Вихованці маріупольської ЗОШ № 24 зібрались в актовій залі, щоб відзначити 199-ту річницю з Дня народження Тараса Шевченка, послухати літературно-концертну програму, яку підготували союзянки Ірина Молчанова, поетеса Лариса Козлікіна та співочий колектив маріупольського Будинку вчителя «Грай, гармонь!» під керівництвом баяніста Василя Бугаєва. Розпочався концерт славетною піснею на Шевченкові слова «Реве та стогне Дніпр широкий», яка вважається другим гімном України.

«Нині ми вклоняємося Шевченкові не лише тому, що він був геніальним поетом. Він став будівничим української нації, засновником її новітньої політичної думки, яка об'єднала розірвані століттями частки України та через боротьбу привела українців до Незалежності!» — наголосила у своїй промові Ірина Молчанова. Лариса Козлікіна представила слухачам власний вірш «Принесемо квіти Шевченку» та уривок з твору Ліні Костенко «Кобзарю!». Валентина Турчина, лауреат багатьох обласних конкурсів, емоційно зачитала обрані місця із славетного послання «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм», які молодь зустріла бурхливими оплесками. Знову лунають тужливі «Думи» Тараса, а потім народні

українські пісні у виконанні Валентини Турчиної, Ольги Губарєвої, Людмили Піскаревої, Віри Ніжник, Марії Трифонової, Володимира Захарова та Миколи Журавльова, а діти просять співати ще й ще...

Треба зазначити, що учні школи № 24 дуже виховані й упродовж заходів поводяться вельми чесно. У цьому відчувається насамперед заслуга директора Інни Анатоліївни Мініної та її заступника Ірини Іванівни Булгакової. Вони працюють і над вихованням школярів, і роз'яснюють жителям свого мікрорайону переваги докладного вивчення української мови. Тому кожна паралель має класи з українською та російською мовами викладання. Інна Анатоліївна згадує, як важко було набирати перший український клас 16 років тому, але нині школа має шість українських випусків, а восени маленькі першокласники знову сидуть за парту україномовного класу.

Борозна Ольга Федорівна — найдовсідченіша викладачка з української філології. Молоді педагог-організатор Наталя Олексandrівна Голощапова та керівник методичного об'єднання Тетяна Миколаївна Місюра допомагають її проводити Українські дні, котрі дуже подобаються учням. Наприклад, до Шевченківсь-

ких свят були проведені тематична виставка книг у бібліотеці та літературна вітальня «Він завжди в наших серіях». Початкові класи працювали над макіонками «Мандруємо творами Т. Г. Шевченка», а старші презентували творчі роботи «Значення творчості Кобзаря».

Ще один важливий напрямок розвитку творчості юніх — участь у різноманітних конкурсах. Традиційно школа № 24 бере участь у всеукраїнських мовознавчих конкурсах імені Тараса Шевченка та Петра Яцика, «Соняшник». Шкільні історики випробовують свої знання у конкурсах «Патріот», «Де козак — там і слава», а Ольга Терещенко (7-Б) стала переможцем конкурсу «Об'єднаємося, брати мої» із власною збіркою поезій, присвячених Україні. Інтернет-олімпіада «Олімп», започаткована у Львові, привернула до себе увагу старшокласників, і 9 учасників стали її лауреатами з української мови та історії. Представники школи брали участь і в конкурсі юних риторів «Красномовна Донеччина», що проходив у Красноармійську Донецької області.

ЗА ОБРІЄМ СІЧНЯ
 І летіли за обрій
 останні небесні ключі.
 Все забрали з собою:
 валізи, торби, саквояжі.
 Хтось навколошки став.
 Хтось заплакав на ріднім плечі.
 Хтось сніжину спіймав.
 Ту, яка вже нічого не важить,
 Бо розтане, мов сон чи слоза,
 на іржавім мечі,
 Чи підпалена нитка,
 що вузлик ніяк не зав'яже.

А дахи як дахи:
 проводжали у небо дими,
 Мов у шпарку душі,
 заглядали в зачинені вікна.
 Я зізналась димам:
 не люблю ні дахів, ні зими,
 Бо дахи протечуть.
 А зима невблаганна, як вічність.
 ...Закувавши серця
 у кайдани земної вини,
 Загубились ключі
 у безкрайому просторі січня.

I гортанню у ніч,
 де при святі горить комінок,
 Голосами птахів,
 що далеко, далеко,
 да-ле-ко,
 Три печалі попросять:
 «Давай відкоркуєм вино...».

ПОЕТИЧНОГО САДУ

Три домашні печалі
 й ручний чорно-блій лелека...
 ...Відлітали за обрій
 останні небесні ключі...

ЧЕРЕШНЕВІ МЕДИТАЦІЇ
 Триптих
Все ніби просто:
Знов цвітуть черешні.

Любов Проць

1

I виросла ж, а думалось — зів'яне...
 Солодкий шпак

камінчиком упав —
 Й постукало у душу дерев'яну
 Гіркаве зерно: «Ти жива?» — Жива!
 Усміхнулось. Розгорнуло хмарі.
 Гілкою по небу: «буки — аз».
 I зацвів усміхнений ліхтарик,
 Bo весна. Bo знову — перший клас.
 I черешня біла, як незнурно,
 Шо забув про смокінг пан-горік.
 (Він завжди був неслухняним

учнем,

Мудрий мім з театру: «Сміх і гріх»).
 А черешня вальсувала,
 вальсувала...
 Не питала ні про сенс, ані про час.
 I було для того цвіту світу мало:
 Тільки сонце. Тільки радість.

Тільки — вальс.

...Тільки б мед, який бджола
 начакувала,
 У довірливій пелюстці не погас.
 I щоб доля... Доля — завтра!

Зараз — вальс...
 2

...I коли світанкова черешня
 Доторкнулась губами до щастя,
 Не було чого в кошик покласти,
 Не було куди небу упасти:
 Відцвіло... Пересохло...

Не вперше —

Обмануло і сонcem, і вітром,
 Навіть землю з корінням вийшло.
 ...A до щастя лишалось так мало...
 Доторкнулась... I тихо зів'яла
 Пелюстиною білого світу...

3

Знов. Знов. Знов
 Теплій сон на полотні у квітня.
 Цвіт. Цвіт. Цвіт
 Зазурмів, бо кажуть, що пора.
 Йдеш. Йдеш. Йдеш,
 Хоч весна невиразно-досвітня.
 Ждуть. Ждуть. Ждуть
 Кораблі на срібних якорях.
 A вона, вкорінена у долю,
 В тім садку, що хати не встеріг,
 Зацвіла з такою простотою —
 Мудрим зорям близнуло на сміх.
 Бо ніхто не відає: для чого?
 Не підкаже, зніченій, кому —
 Ti солодкі ягоди від Бога,
 Ця гірка повинність: «Треба буту!»
 I рости, i grїti бджолам душу,
 Вибачати людям і собі
 Зашморг із простого слова: «Мушу!»,
 Чайки крик у зламаній судьбі.
 ...Ну а люди... Xto їх відгадає,

Буду жити!
 Благословлю, хоч з неба
 не повернеться
 Той сивий Змій, що мудрий,
 як дитя.
 Тремтить під вітром молоденька
 зерница,
 Чи-я? Чи-я?
 Тремтить під вітром молоденька
 зерница,
 Чи-я? Чи-я?

КОМУ ЖИВУ?

...Спитай у ластівки:
 й до гнізда летіти холодно —
 Пташата стали на крило.
 Кому живу?
 ...Спитай у пам'яті:
 Усіх згадає, хто пішов?
 Розміті букви гріє пам'ятник:
 Кому живу?
 ...Спитай у яблуні,
 Шо сьомий рік, як не цвіте.
 Сухенькую навіть зрізать нікому:
 Кому жила?
 ...Спитай у від чаю,
 Шо замість стрілочі:
 «цок та й цок...»
 Назустріч потягу зустрічному
 Летить з годинника пісок...
 Кому живу?
 ...Спитай у дзеркалі:
 ...Там силуети, сріблом вишиті,
 I твій автограф на сльозі:
 «Кому живу?»...

ЕСТАМП КЛЕНОВОГО ЛИСТКА

Зупинивсь на мокруму порозі,
 В курточці, що знала й краї дні.
 Вересень лакованій підлозі
 Впав листочком до паркетних ніг.
 «Вібач. Знову осінь...
 Я невчасно?»
 Усміхнулась. Підняла листок.
 ...Ось і дочекалась квітка щастя —
 Дощівля до жовтих пелюсток.
 Догоріла. Перегріклім медом
 Згласа на долонях свічника.
 ...Що ж, заходи.
 Будь довгожданим небом.
 Не вагайся. Ось моя рука.
 То нічого, що слоза. Нічого...
 Знаю, в нас бували й краї дні.
 ...Охуна лакована підлога —
 Впала зірка до паркетних ніг...

ІМПРОВІЗОВАНІ КЛЮЧІ Писений цикл

РИМСЬКИ ВЕЧОРИ
 Плачуть з Гоголем у Римі вечори.
 Кари очі, білі пера, синя тиша.
 Він із мрії юних панночок створив,
 A вони за щасливіших
 заміж вийшли.
 Даленіє невблаганий силует,
 Гаснуть губи за холодною вуаллю...
 Bін не встиг подарувати їй букет,
 Bo не знат,
 чи є в старому Римі мальви.
 Молода, єдина, крізь вікі і далі

Де вони і де ті кораблі?
 Чи знайшли свій шлях
 до свого раю,
 Розлетівшись цвітом по землі?..
 ...«Все ніби просто:
 знов цвітуть черешні...»

ЗЕРНИЦЯ (Дерево, вирощене з насінини-зернини)

Добрий Вам, сеньйоро Осене.
 Xіба не знаєте — дощі!
 A Ви вручаєте запросини
 На золотий стрілтиз душі.

Хоч серця не хочуть відкриватися.
 Мокні під дощем спокусник-Змій.
 Ніточка готова відриватися
 Від землі.

...Не відпускай,
 бо з неба не повернеться
 Tой сивий Змій,
 що мудрий, як дитя.
 Тремтить під вітром
 молоденька зерница,
 Чи-я? Чи-я?

Вже холодно, сеньйоро Осене,
 I жовта сукня — не гламур.
 Я надсила Вам запрошення
 Na каву й синій абажур.

To дарма, що серце не відкрилося.
 Bіn pішов... Нічого, відволити.
 Vi, сеньйоро Осене, спізнилися.

Золоті скрипка у вогні...
 ...Toj сеньйор Ніколо,
 сивий птах печалі,
 що тепер Він бачить уві сні?..

Сміх крізь сльози зрячу душу
 rve na скрип:
 Ne врятують ні Солохи, ні Оксани.
 Bіn do профілю пташиного

vже звик...

Na portreti ne oblichcha —
 siva рана.
 Bіn tu ranu grimom usmіshki

прикрив,
 що bіz vіrity u diwo.

Shukaе весла
 nepokirna ruka...
 Padayaoty slyivi...

Dуже солодкі,
 stiglі dнi.

Nesila ne pidnyatya
 i pidnyati nesila.

Osa zdivuvala:
 «Ce meni?»

Spitala jalom:
 «De kriila?»

A sho vіdpovim?

...Zgasala svicha,
 i tanuli kriila,

m'jki, bo vrazlivyi.

Ruka ne zhajshla
 riativnogo plecha...

...Padali slyivi...

у Rимі вечори...

ДВОГОЛОССЯ

Znovперед portretom svicha dogoria.
 Novu zapalo — xai ne v'yanie,
 Bo serce, nemov skryzhaniла zorya,
 Nad vognikom tanе. Tanе...

Za strashnim vіражem,

Na hody...

Hai Gospodь berеж...

To chomu ne vberi,

Ne vіdviv vіd smertelnoho kola?!

Kola...

Щасliva fata pochornila,

mov krik...

Koхanij, prosti, tak buvaе,

Koli obrvetsya struna u muzik,

Bo skriptka jalobnu grae. Grae...

Dogorje svicha.

Ja nавchilasя жити

U holochnomu sviti bez tebe. Treba...

Daij torknutisя plecha

Na bezazhinsu mity

A todі povertaisya do sebe. V neb...

Ja silnya. Ja zmjuzhu lubitza za dvoх,

Samotno nadju zigrati.

Todi posmikhnetysya nam

stomlenij Bog

I skajze: «Ja vіrio, diiti!. Vіrio!..

Bo za tim vіражem

Dvi romashki cvitut,

Bilij vіter vorozhit na dolju.

Dolu...

...Xai Lovob berеж...

Vash Sobor ne zitruyt

Chorni smereci rozluki i bolu.

Bolu...

Bo za tim vіражem

Dvi romashki cvitut,

Bilij vіter vorozhit na dolju.

Dolu...

...Xai Lovob berеж...

Vash Sobor ne zitruyt

Chorni smereci rozluki i bolu.

Bolu...

Bo za tim vіражem

Dvi romashki cvitut,

Bilij vіter vorozhit na dolju.

Dolu...

...Xai Lovob berеж...

Vash Sobor ne zitruyt

Chorni smereci rozluki i bolu.

Bolu...

Bo za tim vіражем

Dvi romashki cvitut,

Bilij vіter vorozhit na dolju.

Dolu...

...Xai Lovob berеж...

Vash Sobor ne zitruyt

Chorni smereci rozluki i bolu.

Bolu...

Bo za tim vіражем

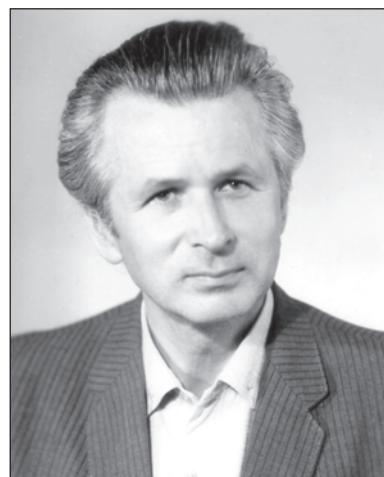
Dvi romashki cvitut,

Bilij vіter vorozhit na dolju.

Dolu...

...Xai Lovob berеж...

Vash Sobor ne zitruyt

Олесь ЛУПІЙ**З НОВИХ ПОЕЗІЙ**

* * *

Чи знаєш ти, що ця земля,
Степи шовкові, бистрі води
І вкриті золотом поля
Тобі даровані від роду?
Чи знаєш ти — твої батьки
Цю землю збройно захищали,
Щоб вільною була вікі,
А діти горя не назнали?
Чи ти сказав своїм синам,
Що самостійна Україна —
Наш рідний дім і світлий храм —
Єдина їхня Батьківщина?
Скажи. Навчи дітей своїх,
Щоб знали мову златодзвінну,
Щоб так любили Україну,
Як Україна любить їх.

* * *

Заповідаємо тобі,
Кохана Україною,
Оці простори голубі,
Як найдорожче віно,
Священну землю над Дніпром,
Над Бугом і над Доном,
Усе благаство, все добро,
А ще пісень мільйони,
А ще Тарасів «Заповіт»
І мелодійну мову,
Аби жила ти, поки світ —
В достатку і любові.
Щоб колосилися жита
Під лагідним промінням.
Заповідаємо життя
Наступним поколінням.

* * *

Ти, хто прийшов
вішанувати героїв,
Що полягли у нерівнім бою,
Теж можеш стати сьогодні героєм
І захиистити Україну свою.
Глянь, як обслі
твою Батьківщину
Зграй ворожі, нащадки комунізму,
Гине у муках твоя Україна,
А захиистити немає кому.
Той, хто змагався у лютому герці,
Той, хто у битві під Крутами впав,
Матір і батька любив усім серцем,
Дівчину милю всім серцем кохав,
Але поставив свою Батьківщину
Вище, подбав про її майбутніть,
Мужньо змагався
і мужньо загинув,
Мужньо пожертвував
власне життя...

ПРОБА ПЕРА**НАШ КОБЗАР**

Тарас Шевченко май і тей... Усіх!
Про нього знає цілій світ уже.
Він — наш духовний вічний оберіг —
Осеню українську береже.

До нього прислухаємось щокрок,
З ним радимося завжди, повсякчас,
Тарас Шевченко — Гений і Пророк.
Іого «Кобзар» — вода жива для нас!

ЧИТАЙМО КОБЗАРЯ!

Шевченко мудрим та уважним оком
З віків минулих дивиться на світ.
Іого ми називаємо Пророком,
Бо скільки б не минуло довгих літ, —
У ногу йде із кожною добою
І бачить більше, аніж бачим ми.

За далечко, як небо, голубовою —
Ti, що були найближчими людьми:
I батько, й ненка...

Вся його родина!

I другі ті, що у житті наїбав...
Ta найдорожча — мати-Україна,
Народ Його — без мови і без прав —
Життям платив,
щоб зберегти довіку
I мову рідну, й націю свою...

A нині знову покруїв без ліку...
I страшно і калині, ї солов'ю.
Шевченкове пророцтво
у серденку —
Не згасне у віках Його зоря!
Любімо нашу Україну-неньку,
Читаймо і шануймо Кобзаря!

НАША ЛЕСЯ

Про неї знає світ увесь. I нині
Її ім'я — мов трелі чарівні.
Любов, краса і тайна Волині
Назавжди перейшли в її пісні.
Карали біди, мучили недуги,
Найбільше — краю доленъка сумна...
A з-під пера — вірш перший,
потім — другий...
Усе долала мужністю вона.

I бачила і серцем, і очима,
Як наш народ в неволі знемагав...
Із кволої постала Одержима,
Bo хворе тіло дух перемагав!

Вночі, схилившись в тиші
над папером,
Мережила окрілені слова.
Виводила пером: *contra spem spero!* —
I сила в душу хлопала нова.
...Поетка славна і прекрасна жінка,

У поета - ювілей!**10**

золотої відзнаки кінофестивалю в Торонто (Канада).

А ось як поспіував історичну прозу Олеся Лупія відомий критик Олекса Мішанич: «Історичні твори Олеся Лупія є здобутком української літератури останніх років, новим словом і рубежем у нашій beletristiці. Письменник дає читачеві потребні, актуальні, високохудожні твори, які по-новому висвітлюють далекі сторінки історії, відроджують нашу високу духовність, утверджують державність, що має тисячолітню традицію».

Письменник Олесь Лупій як і в літературі, так і в житті — добронорядна, чесна, щира і принципова людина, справжній громадянин-патріот своєї рідної землі, своєї країни України. Здоровлячи Олеся Васильовича з його високим повноліттям, зичим йому, постійному авторові нашої «Кримської світлиці» та дитячого «Джерельца» (бо чого тільки варта його «Історична абетка» для дітей, яку кілька разів на прохання юних читачів ми друкували на сторінках «Джерельца!») доброго здоров'я, довголіття і нових прекрасних віршів як для дорослих, так і для дітей, віри в те, що справжні лица на Українській землі були, є, і завжди будуть! З днем народження Вас, дорогий Олесь Васильович!

Ваш давній і відданий друг
Данило КОНОНЕНКО та вся «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Давно не чути тих пісень, —
Вони удалині.
Минула ніч. Почався день.
Мовчат, мовчат пісні.

* * *

Не падай духом, не журися,
Поглянь, он сонечко зійшло,
Дарує світло і тепло,
To ti до нього усміхнися.

Радій промінню золотому,
Воно дароване й тобі.
Відкрийся небу голубому,
Не піддавайся ти журбі.

Не падай духом, на світанні
Поглянь на обрій вдалині,
І промінь в білому тумані
Розвіє роздуми сумні.

* * *

Ти все забагнув лише тепер,
Коли з'явилася сивини:
Народження, життя і смерть
Найголовніші для людини.

А ще буття і небуття,
І перевали, і провали...
Тож проживи своє життя
Так, щоб тебе запам'ятали.
Зневірю й розpac відджені,
Тримайся високо над виром
І так живи, і так живи,
Щоб кожен день з добрим і миром.
А негаразди всі терпи
І час знаходить, щоб помолитись,
І так оте життя люби,
Щоб після смерті народитись.

* * *

Я мрію про завтрашнє, отже, існує,
Бо світ цей існує у думах моїх.
Навколо природа бує, веснує,
Сурмить солов'ям

що зиму переміг.

Пахучі вітри у міжгір'ї нуртують,
На схилі стріляє бруньками верба,
Над плесом
сріблясті рибини старують.

Повсюди змагання
і скрізь боротьба

За першість, красу,
ідеал, досконалість,
І там переможець

завжди відчайдух,
Змагаються звірі,
змагається праліс,

В єдинім пориві і ритмі цей рух.
Й людина свою перемогу святкує,
Святкує звитягу свою родовід...

Допоки я мрію, допоки існує
І доти для мене існує цей світ.

m. Київ

Які пісні співали ми,
Які п'янкі пісні
Про молодість замріяну
І ночі весняні.

Як буйний вітер напинав
Тополі тятиву
І білим цвітом накривав
Затоптану траву.

Цвіли сади, цвіли поля

І вранішня роса,

Цвіла пробуджена земля

І високі небеса.

Він навчить лупати скали,
Щоб підняли ми руїну,
Щоб нарешті збудували
Славну й силну Україну!

Христина СТРОГУШ,
учениця 11-го класу Дублянської
ЗОШ І-ІІІ ст. Самбірського
району Львівської області

Христина Строгуш і поетеса Любов Проць

КРИМСЬКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР: ПЕРШІ РОКИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Степан Іванович Ботвина — актор непересічного обдарування, заслужений артист Криму, старийшина Кримського українського театру, на сцені якого ним створено десятки цікавих різноманітних ролей. Напередодні Міжнародного дня театру, який відзначається у світі 27 березня, я зустрівся з митцем і попросив розповісти про його творчий шлях, початок якого припадає на середину 50-х років минулого століття.

— Степане Івановичу, ви в Кримському українському театрі фактично з початку його існування. Ось читаю наказ по Київському обласному пересувному драматичному театрі № 22 від 6 червня 1955 року. У списку працівників, що виїздять у ніч з 8 на 9 червня до Криму поїздом Київ — Сімферополь, значиться 28 імен, а вашого імені там немає.

— Я в цьому театрі, тоді ще Кіївському, почав працювати з 1 січня 1955 року. Але якраз у цей час, тобто в час переїзду, мене було відкликано в армію на перепідготовку, як тепер кажу, у партізани. Тож я прибув до Сімферополя цього ж року, але дещо пізніше. А з тих двадцяти восьми, про яких ви кажете, переважна більшість невдовзі повернулася назад до Києва. Переважно через побутову невлаштованість.

— Авжеж. Ось навіть директор театру І. М. Романенко довго не витримав. От іще один наказ, уже по Кримському обласному пересувному драматичному театрі від 17 серпня 1955 року — звільнено від обов'язків директора Івана Михайловича Романенка і призначено на цю посаду Орехова В. В. 1957 року наказ вже підписує директор І. Морозов, а з жовтня 1958-го — директор Т. Тимофеєв...

— А з тих митців, які згадуються в наказі про переїзд із Києва до Сімферополя, лишилися головний режисер В. П. Яншин, художник Л. С. Георгієв, артисти В. В. Веремієнко (він же й режисер), Г. М. Радецький, А. Є. Ковалюк, А. Ю. Харламова, І. Ф. Доброльський, М. П. Кисель, А. Т. Бізев. Пізніше трупа поповнилася іншими акторами.

— Режисером ряду вистав, поставлених у 50-ті роки, значиться Є. Бойко. Він, зокрема, поставив такі п'єси, як «Шумить Дніпро» Д. Субтель, «Блудний син» Е. Ранніета, «Матуся Богуславка» М. Старицького.

— Це був режисер побутового плану, ставив добротні вистави, вмів це робити.

— Ставив вистави також актор, заслужений артист УРСР В. В. Веремієнко.

— Це був актор високий, ставний, доволі темпераментний, дещо монументальний, актор геройчного плану. Разом з тим був дуже самолюбивий, часом навіть бундючний. Це відчувалося і в його виставах. Це були вистави здебільшого романтично піднесені, патетичні, інколи із зовнішніми фокусами.

— Як же організовував творче життя Віктор Панасович Яншин?

— Це був досвідчений режисер традиційної школи, так би мовити, старого гарту. Він ставив насамперед українську класику, зокрема,

такі незмінно репертуарні вистави, як «Наташка Полтавка», «Сватання на Гончарівці», «Шельменко-денщик», «Ой не ходи, Грицю...», «Циганка Аза», «Наймичка»... Дбав, аби музика й танці не затмрювали драматичної дії, приділяв увагу створенню колоритних характерів. Притому цінував знайдені акторами промовисті сценічні деталі, психологічні ходи. У мене з ним склалися хороші творчі стосунки. Скажімо, репетиуючи роль поміщика Опецьковського в «Шельменко-денщику», я намагався уникати поверхового комікування, наголошував на зворушливій наявності свого персонажа. «Коли ти знайшов ключ до цієї ролі, коли так почав її репетиувати, — сказав мені тоді режисер, — я готовий був тебе розіцілювати». В. П. Яншин раніше прибув до Києва з Коломиї, де працював режисером у тамтешньому театрі. А потім із Сімферополя поїхав до Львова. Але не знаю, чи там уже він працював у театрі.

— У лютому 1958 року В. П. Яншин розпочав роботу над новою постановкою п'єси «Ой не ходи, Грицю...». Наступні вистави вже доручуються іншим режисерам. 2 липня почалися репетиції вистави за п'єсою Юрія Яновського «Дума про Британку» під керівництвом М. А. Вельямінова. У новому сезоні (з жовтня 1958 року) М. А. Вельямінов — уже головний режисер.

— Це був ерудит, його вистави відзначалися особливою сценічною культурою, певною зовнішньою стриманістю, увагою до психологічних нюансів у розкритті характерів персонажів, колористичною винахідливістю, лаконізмом у застосуванні музики. Він був репрезований, сидів у тюрмі. Але ж наприкінці 50-х років тоталітарний режим дещо послабився, тож митець не лише був звільнений з ув'язнення, а й влаштувався на роботу в театр і навіть був призначений головним режисером.

— Це був режисер побутового плану, ставив добротні вистави, вмів це робити.

— Ставив вистави також актор, заслужений артист УРСР В. В. Веремієнко.

— Це був актор високий, ставний,

доволі темпераментний, дещо монументальний, актор геройчного плану. Разом з тим був дуже самолюбивий, часом навіть бундючний. Це відчувалося і в його виставах. Це були вистави здебільшого романтично піднесені, патетичні, інколи із зовнішніми фокусами.

— Як же організовував творче життя Віктор Панасович Яншин?

— Це був досвідчений режисер традиційної школи, так би мовити, старого гарту. Він ставив насамперед українську класику, зокрема,

режисера, прагнення внести свій струмінь у репертуарну політику.

На жаль, В. Вельямінов довго не затримався в театрі. Якісь у нього там були заплутані амурні історії, жінки його підставили, а тоді з цим було строго — місцевком, партком і людина втраче роботу.

Так, наприкінці 50-х років керівництво театру змінюється. 27 квітня 1959 року призначено нового директора — О. Карпенка, а 1 серпня цього ж року нового головного режисера — заслуженого артиста УРСР Евгена Степановича Степанова.

— Що ще цікавого вам запам'яталося з театрального життя 50-х років? Які ролі ви грали в найбільшим задоволенням?

— Що задоволення, то це сказано дуже точно. Я люблю майже всі свої ролі й отримую задоволення від гри на сцені. Одна з моїх улюбленіх ролей — Стецько у «Сватанні на Гончарівці» Григорія Квітки-Основ'яненка. Цю роль я отримав ще в київські часи і тривалий час виконував її на кримській сцені. Я

ніяк не прагнув наголошувати на тому, що мій персонаж — дурник, хоч, ясна річ, особливим розумом він не відзначався, що й так зрозуміло, без особливих підкreslenь. Натомість намагався розкрити вразливість внутрішнього світу Стецька, викликати жаль та співчуття до нього. І це, думаю, мені вдавалося, бо відчував, що глядачі завжди тепло приймали мене в цій ролі. А якось випадково почув, як одна дама сказала: «Я уже п'ятий раз іду смотреть на этого дурачка!».

Ще одна роль, яка мені дуже дорога, — це Опанас у виставі за п'єсою Михайла Старицького «Циганка Аза». Він нібито недалекий та простакуватий, викликає незмінні кіпини сільських парубків, не користується успіхом у дівчат. Але це людина великого серця, Опанас — єдиний із селян, хто не відвернувся від Галі й Василя, сільської дівчини й цигана, котрі побралися всупереч загальноприйнятим суспільним стереотипам. Ця роль не лише характерна, вона дає змогу акторові сягнути глибокого проникливого драматизму. Переїмаючись горем близького, Опанас страждає чи не менше ніж Галі, коли дізнається, що Василь став підпадати під чарі

ДІАЛОГ З АКТОРОМ С. І. БОТВИНОЮ

вабливої циганки Ази. Вражений віроломством, малодушністю, непостійністю приятеля, Опанас приходить до нього з різким, гірким звинуваченням, мовляв, як можна лишати напризволяще вірну, віддану дружину саме в той час, як вона народжує дитину. В цей момент я прагнув безпосередньо розкрити велику внутрішню силу свого персонажа, яка до того здебільшого лише вгадувалася. Вистава була емоційно насычена, як і належить мелодрамі. Але режисер дбав і про психологічну вмотивованість характерів та ситуацій, і про належне розкриття драматизму, і про колоритне відтворення побутових реалій. Скажімо, про останнє свідчить те, що в реквізиті вистави була жива курка, яку мій персонаж приносив у господу Галі й Василя.

Ще один ключовий момент ролі — прихід у попередній дії Опанаса у з великими труднощами зведену хату молодого подружжя, відторгнутого всіма, насамперед рідними Галинними братами. Василь, розуміючи, що доведеться разом з дружиною помирати з голоду, якщо він не піде на заробітки до кovalia в дальне село, просить приятеля тим часом підтримати Галю хоч пілонцем дров, хоч добрим словом, аби жінка не почувалася зовсім самотньою. Мій Опанас настільки сповнюється невимовною радістю, піднесеністю від того, що може бути корисним дружзам, що розілковує їх обох, навіть робить кульбіт. Щира зворушеність персонажа передавалася глядачам, завершена споводжувалося оплесками. Якось після війської вистави в Ялті до мене за кулис завітав славетний співак Іван Семенович Козловський. Він розілкував мене точністю так, як щойно мій персонаж своїх друзів. Кульбіту, щоправда, не зробив. Але сказав: «Тимолодчина!». І додав, покачуючи спершу на голову, а потім на серце: «У тебе є і тут, і тут».

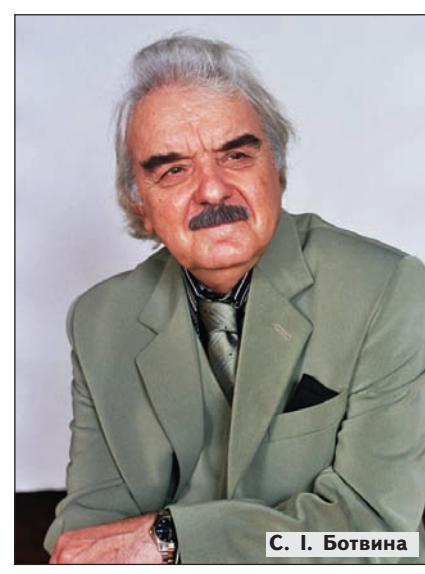
Ролі я тоді грав майже у всіх виставах В. П. Яншина, це, зокрема, такі ролі, як Мандрика («Ніч і полум'я» Миколи Зарудного), Петро («Сади цвітуть» В. Маса, М. Червінського), Дмитрик («Ой не ходи, Грицю...» М. Старицького). Займали мене й інші режисери — запрошеній з Росії А. Саратов, який поставив цікаву виставу з життя тогодчасної молоді — «В шуканні радості» Віктора Розова; М. Вельямінов, який доручив мені роль Анатолія у виставі за п'єсою В. Вакуленка «Легенда блакитної затоки».

Але не лише на гастролях, а й на стаціонарі в Сімферополі наші вистави незмінно тепло сприймалися глядачами. Можна сказати, що на них завжди було справжнє пalomництво, далеко не всім бажаючим вдавалося потрапити до театру. Треба зазначити, що всі наші вистави ставилися тоді лише українською мовою і ніякої мовної проблеми не існувало.

— Дуже дякую, Степане Івановичу, за цю розмову. Сподіваюся, ми ще з вами зустрінемося не раз і продовжимо діалог про творчу історію Кримського українського театру.

Вів інтерв'ю

Віктор ГУМЕНЮК

С. І. Ботвина

С. І. Ботвина у виставах «Пастка» та «Циганка Аза»

Василь Хомченко (1919–1992) — відомий білоруський письменник, автор багатьох талановитих книжок переважно для юнацтва. Репресований 1937 року, він завжди прагнув правди, істини, і перо його слугувало цій меті. Твори В. Хомченка перекладалися мовами інших народів, друкувалися й українською. З початку 1970-х років минулого століття він очолював редакцію прози видавництва «Мастацька література» (Мінськ), де неодноразово виходили й книжки українських авторів.

Письменник В. Хомченко був за фахом юристом, закінчив Військово-юридичну академію, служив на відповідних посадах у Збройних Силах, мав доступ до архівів, спілкувався з багатьма людьми, котрі були учасниками й свідками історичних подій «жовтневої» доби.

Пропоноване оповідання присвячене воїнам-афганцям.

Mаштаком його назала маленька дівчинка. Маштак означав маленький кінь, конячка. А до того дня він нікого імені не мав, був просто віслюком. Увеє свій вік він возив на витривалій спині все, що на нього зваливали, і, насамперед, самого господаря і його дітей. Його, як і всіх віслюків, били, штурхали під живі ногами — це коли він упирався, тому що на віслюків часом нападає така незрозуміла для людей упертість. Іде слухняно, покірно, і раптом — зупиниться і — ні з місця, хоч ти вбий його, стоїть — і все. У таких випадках добрий, терплячий господар дозволяє ослугохи постоїти, начебудь дитині назустріч його примхам. Діти по-своєму змушують його жмут трави або шматочок хліба, і осел тягнуться за принадою, щоб вхопити її зубами, ступає крок уперед. Ну, а коли віслюк зрушив з місця, то вже піде далі.

Так от, настав час і цей самий віслюк Маштак зі старівся. Усе частіше почав стомлюватися в дорозі, падати на землю під тягарем поклажі. Господар, зважаючи на старість, жалів віслюка, не дуже його завантажував, сам більше не сідав верхи на нього. А якось надумав замінити його, старого, на молодого. І потрібну суму грошей зібрав для цієї мети.

— Татку, — спітав маленький син, — а що ти зробиш зі старим віслюком, коли купиш молодого?

— Те, що роблять зі старими віслюками: здеру скіжур.

— Не треба, — з жалем сказав синок. — Адже він стільки літ нас возив.

— Возив, доки був молодий. А тепер навіщо він?

Маштак чув цю розмову батька з сином, але оскільки він був віслюком і людської мови не розумів, все ж відчув, що мовилося про його долю. Він стояв біля хліба, жував залишками зубів траву, яку приніс йому хлопчик, і думав про те, що він вже слабий, старий, що в нього стерти зуби, болять ноги й спини, і йому стало гірко й сумно. Він витягнув шию, задер голову і закричав по-своєму, по-ослячому:

— У-аа! У-аа!

Люди, звичайно, не згадались, про що він кричав, а віслюки у сусідніх дворах зрозуміли — скажився на свою долю. Авеж, нічого не відіш, співчували вони йому: усі ми будемо такими ж старими, терпи.

Було спекотно. Немило-сердно смажило сонце, посилаючи на землю своє пекуче проміння, і земля, яка вже забула, коли востаннє її напували дощі, знемагала від спраги, тріскалася, жадала вологи, піддавалася вітру, який види-

рав з неї пил, гнав і здіймав угору хмаровищем. Маштак, випущений на пащу, скуб пожухлу траву, скуб її посоху і не наїдався. Хотілося пити. Язик пошерх, а довкіл поблизу — жодної крапелини води. Та й шукати її не підеш — Маштак був на прив'язі.

Віслюки — тварини терплячі, можуть переносити голод, спрагу, можуть довго жити з поклажею, але ж їм вривається терпець. Не стерпів і Маштак: заревів, просив пити.

Віслячий крик почали люди. Маштак помітив трьох чоловіків і господаря упізнав відразу, двоє ж йому були зовсім незнайомі, їх раніше в кишлаку він не зустрічав. Господар ніс у відерці воду, і Маштак, вчуши її, ринувся назустріч, але не відпустила вірьовка.

— Чого смикаєшся, дурню? Вірьовку порвеш! — пробурчав господар і поставив під морду відерце з водою.

Незнайомець, що був старіший, м'яко поплескав Маштака по спині.

— Зовсім старий, сивий. Своє віджив. Чи порожній хурдјум хоч втримає?

— Чому порожній? — обрився господар. — Він і тебе втримає.

— Втримає? От і добре. Тоді, значить, куплю, — мовив незнайомець.

На вигляд незнайомці були такі ж, як і господар, селяни! І зодягнуті так само: білі шаровари, білі довгі сорочки, на голові у старшого — чалма. Тільки Маштак нутром своїм відчуває, що не селяни вони. Старими, сльозливими очима віслюк разглядів усе ж іхні руки: не грубі, з мозолями, сонечем запечені, якими бувать селянські, а тонкі, з довгими пальцями. Такі не тримали ні ручки сохи, ні мотики, ні серпа. Таким рукам тільки гроши лічити. І коли один з цих людей поплескав Маштака по шні своею майже невагомою м'якою рукою, не поплескуючи не сподобалося віслюку, а сам чоловік. І він загрозливо тупнув заднім копитом й вишкірив зуби.

— Ох ты, — відступив незнайомець, — він ще й вкусила може.

Молодший мовчав, Маштак ще не чув, який у нього голос, і не знат, чи може він взагалі розмовляти. Чоловік той стояв, опустивши руки, похмурий, байдужий до всього.

— Я вже сторгувався на молодого віслюка, — сказав господар. — Тільки гроши у мене трохи не вистачає.

— Ми дамо тобі за нього... Скільки афгані ти просиш?

Господар назвав суму і показав на пальцях. Старший згодився відразу, дістав з кишень гаманець, відрахував кілька хрестиків папірців і подав господареві. Господар — ніби роздуму-

вав: брати чи не брати, — постояв якусь мить нерухомо, подивився з жалем на Маштака і лише тоді проши взяв.

Маштак усе зрозумів — його купили ці незнайомі люди, і вони тепер будуть господарями. Помітив він, що господареві його шкода, і сам теж пожалів господаря, рикнув йому на прощення двічі.

Нові господарі вели Маш-

Василь ХОМЧЕНКО

МАШТАК

ОПОВІДАННЯ

не носив. До того ж звуки в сумці він чув не тільки вухами, а й відчував усім тілом. Бр-р-р...

«Цок-цок-цок» — без кінця стрекотіло на боках. Маштак спробував вихнути боком, аби цокання припинилося, але воно продовживалось. З багаторічного досвіду він знат, що вантажі зміняють зі спини в кінці шляху, і тому ѹшов покірно й навіть інколи прискорював ходу, аби шлях хутчіш скінчився й нарешті зняли б зі спини цей неприємний вантаж, тоді б і скінчилось й неприємне цокання.

На щастя, жити довго не довелось, мандрівці спинилися біля висотного будинку. Коли б Маштак умів читати, то з вивісків дізнається, що це школа, і в ній в цей час йшли заняття. Господар прив'язав Маштака за стовпець біля самісінкою шкільної стіни й, скрадливо озираючись, пішов назад. І по цих скрадливих озираннях Маштак зрозумів, що той більше сюди не збирається повернутися. Але ж чому тоді було не зняти поклажу? Чому не взяти з собою те, що так нестерпно цоке?

А цокання наближується страшне, можливо, й смерть. Цок-цок-цок — це, здавалось, відлічувались секунди його життя, і от-от, можливо, трапиться те, що наближує цокання.

— Мене звати Нурія, — сказала дівчинка. — А ти — Маштак. Так? — Їй сподобалася ця рима, і вона піdstriбувала й повторяла: — Маштак — так! Маштак — так!

«Не скачи, — просив Маштак дівчинку очима. — Ти добра, але мені за тебе і за тих дівчаток, що на шкільному подвір'ї, чомусь страшно. Йди звідси мерзій!»

Цокання не припинялося, а начебудь посилювалось. Відомо, коли дослухаєшся до неприємних звуків, то

они здаються ще чуткими, просто-таки б'ються по вухах. А Нурія не відчуває цього й не розуміла прохання Маштака і тому не йшла від нього, а, наспаки, забавлялася з ним. І він, аби прогнати від себе дівчинку, взяв та злегка й вкусив її за плече.

— Недобрий Маштак, — образилася вона. — Не будь більше з тобою грatisя.

І вона відійшла. А коли відійшла, то помітила рдянського лейтенанта, який ішов мимо школи, мимо шкільного подвір'я, повнісінського дітей. Нурія привіталася з лейтенантом і, сама не знаючи чому, сказала, що в Маштака в сумках щось цокє.

— Там так: цок-цок-цок. Певне, великий годинник. Ось такий, — і вона розвела руками.

Лейтенант, нагнувшись до дівчинки, з усмішкою вислухав її щебетання, намагаючись зрозуміти, про що вона говорить. І раптом в одну мить випростався, озорнувся довкіл, сказав Нурії, щоб мерзій бігла додому, а сам кинувся до віслюка. Припавши вухом до поклажі, почув цокання, що долина зсередини, спробував розв'язати сумки, але вони були дуже міцно зав'язані. Лейтенант все зрозумів і тоді ж миті гукнув дітям, які, забачивши радянського офіцера, почали підходити до нього.

— А ну геть усі звідси! Усі! Там міна! Мі-на! Буде — бух! — І махав, махав руками. — Бух! Бах!

Наполохані діти кинулися до школи. Лейтенант зрозумів, що вибухового заряду, який лежав у сумках, вистачить, щоб школа розлетілася вщент. Він не знат лише, скільки лишилося цокати годинникового механізму. Можливо, хвилину, а можливо, й усього кілька секунд. Та й ножа не було, аби розрізати сумки. Тоді лейтенант ухопив Маштака за півдів і потягнув його якомога далі від школи вглиб пустельного двору.

Маштак не оправився. Вперше в житті він був незвичайно слухняним: намагався бігти щосили, і лише боявся, аби старі ноги не спікнулися, аби не підвели.

— Давай, ослику, давай, хутчіше! — підохочував його лейтенант. Ось уже й пустельний двір, за двором ярок і більш нічого. Лейтенант спинився, кинув повід на землю і хотів було тут на пустирі знов розв'язати сумки. Але Маштак не захотів стояти, а підладний якомусь своєму внутрішньому голосу, побігдалі один.

Пробіг небагато. На спині його в останній раз цокнуло, і тут гrimнув вибух з такою силою, що у вікнах школи, які виходили на пустир, виляти усі шибки.

Лейтенант, якого вибуховою хвилею відкинуло кроків на десять, лише встиг помітити, як Маштак підлетів високо вгору і вже там розсыпався на червоні шматки.

«Ах, молодець, ослик, спасибі, що так біг, старався, мчав», — встиг лише похвалити Маштака лейтенант і знепритомнів. Переклав з білоруської Данило КОННЕНКО

